

Myndigheten för
samhällsskydd
och beredskap

VÄGLEDNING

Vägledning om eldningsförbud

Vägledning om eldningsförbud

© Myndigheten för samhällsskydd och beredskap (MSB)
Enheten för stöd till kommunal räddningstjänst

Foto omslag: Johan Eklund
Produktion: Advant

Publikationsnummer: MSB1390 - maj 2019
ISBN 978-91-7383-942-6

Förord

Sverige har inom loppet av ett par år upplevt flera omfattande skogsbränder. Klimatförändringar, med torrare förhållanden, medför att det är sannolikt att risken för skogsbrand ökar i framtiden. Det för med sig att samhället behöver arbeta med att förebygga skogsbränder på olika sätt. Ett sätt är att använda den lagstiftning som finns.

Vägledningen är svar på ett behov av att skapa tydlighet kring vad lagen avser med eldningsförbud. Den går in på vad ett förbud ska omfatta, vilken geografisk plats förbudet gäller för och vilka aktiviteter som kan bli undantagna. Målet med vägledningens förslag är att det ska bli enklare att bedöma behovet av, besluta om och kommunicera ett eldningsförbud.

Vägledningen riktar sig till kommuner, kommunal räddningstjänst och länsstyrelser. Organisationer inom skogs-, turist- och friluftsnäringen är andra som kan dra nytta av den. Då handlar det om att både förstå hur eldningsförbud kan påverka den egna verksamheten och att nå människor som arbetar eller turistar i skog och mark med information.

Vägledningen har tagits fram tillsammans med representanter från länsstyrelsen och i nära dialog med Sveriges kommuner och landsting. Kommuner, skogs-, turist- och friluftsnäringen och andra myndigheter har även bidragit med värdefull återkoppling. Ett stort tack för engagemanget!

Cecilia Looström

Avdelningschef Myndigheten för samhällsskydd och beredskap

Innehåll

1. Inledning	6
1.1 Läsanvisning	6
2. Gällande regler	8
2.1 Föreskrifter	8
2.2 Att medge undantag	9
2.3 Kungörande	9
2.3.1 Länsstyrelsens föreskrifter	9
2.3.2 Kommunala föreskrifter	9
2.3.3 Upphäva eller meddela generella undantag från eldningsförbudet	9
3. Brandorsaker i skog och mark	10
4. Införa, ändra eller upphäva ett eldningsförbud	12
4.1 Eldningsförbudets syfte och omfattning	12
4.1.1 Var bör eldningsförbudet gälla?	12
4.1.2 Vilka aktiviteter omfattas?	13
4.1.3 Aktiviteter som inte omfattas av eldningsförbud	13
4.1.4 Aktiviteter som kan medges undantag	13
4.1.5 Andra förebyggande åtgärder	14
4.2 Analys och värdering av risk	14
4.2.1 Underlag till bedömning av brandrisk	14
4.2.2 Bedömning av behov av eldningsförbud	16
4.2.3 Särskilda situationer eller väderförhållanden	16
4.2.4 Lokala förhållanden och inverkan av vegetation	16
4.2.5 Sammanvägd bedömning	17
4.3 Förslag utformning av föreskrift om eldningsförbud	18
4.3.1 Förslag föreskrift om eldningsförbud	18
4.3.2 Förslag föreskrift skärpt eldningsförbud	18
5. Metodik	19
5.1 Inledning	19
5.2 Samverkan mellan länsstyrelser och berörda aktörer	19
5.3 Inriktning och samordning för eldningsförbud	20
5.4 Samverkan över länsgränser	21
6. Kommunicera eldningsförbud	23
6.1 Att kommunicera till allmänheten	23
6.2 Målgruppsanpassad kommunikation	23
6.2.1 Målgrupper som inte talar svenska	24
6.3 Innehåll, definitioner och budskap	24
6.3.1 Tips om innehåll	24
6.3.2 Definitioner	24
6.3.3 Budskap om eldningsförbud	24
6.4 Informationskanaler och aktiviteter	25
6.4.1 Pressmeddelande	25
6.4.2 Myndighetsmeddelande	25
6.4.3 Sociala medier	25
6.4.4 Webbplatsen	26
6.4.5 Appar och digitala tjänster	26

6.4.6	Vidareinformatörer	26
6.4.7	Affischer om eldningsförbud	26
6.5	Meddelande om föreskriftens upphävande	26
Bilaga 1 – Historik		28
	Tidigare reglering	28
	Hyggesbränning	28
	Bränning på tomt	28
	Halmbränning	29
	Brandskyddsåtgärder vid mekaniserad skogsavverkning	29
Bilaga 2 – Exempel villkor för naturvårdsbränning		30
	Villkor för undantag från eldningsförbud för naturvårdsbränning	30

1. Inledning

Det är relativt vanligt att människor i vårt land gör upp eld och grillar i skog och mark. Andra exempel då eldning sker kan vara större friluftsevenemang eller högtider där eldning är en naturlig del i evenemanget. Under vissa tider på året och när vädret medför att vegetationen brinner häftigt kan det vara förenat med stora risker att elda och grilla i skog och mark. I samband med långvarig torka och andra ogynnsamma väderförhållanden ökar risken för antändning och fler bränder kan utvecklas och spridas snabbt samtidigt som uppkomna bränder också kan vara svåra att hantera. Att stärka den enskildes kunskaper och medvetenhet om hur man förebygger risker för antändning i skog och mark och hur en eventuell antändning ska hanteras på ett klokt och säkert sätt är den mest effektiva och den minst ingripande metoden för att hantera risker med bränder i skog och mark. De aktörer som bedriver verksamhet med risk för antändning som exempelvis skogsbruk, tågoperatörer, kantklippning av vägar är sådana som behöver få information och kunskap så att de kan bedriva ett eget systematiskt riskhanteringsarbete för att undvika onödiga bränder i skog och mark.

Ett annat verktyg för att undvika onödiga bränder i skog och mark är länsstyrelser och kommuners rätt att föreskriva om eldningsförbud eller andra förebyggande åtgärder. Föreskriftsrätten är kopplad till en straffrättslig påföljd varför det är särskilt viktigt att föreskrifter från länsstyrelser och kommuner är tydligt utformade. För att eldningsförbudet ska upplevas legitimt av dem det riktar sig till är det av vikt att eldningsförbud endast meddelas då det är absolut nödvändigt och förbudet innehåller åtgärder som verkligen

har effekt. Eldningsförbudet ska upphävas när brandrisken inte längre är på den nivå att det bedöms nödvändigt med ett förbud.

Ytterligare ett verktyg är skogsbrandflyget som syftar till att tidigt upptäcka bränder i skog och mark för att kunna inleda en tidig släckinsats. Länsstyrelsen beslutar enligt MSB:s riktlinjer om hur bevakning med flyg ska bedrivas i länet, till exempel om flygslingornas upplägg och hur ofta bevakning ska utföras.

MSB har tillsammans med representanter för länsstyrelserna tagit fram denna vägledning. Syftet är att den ska fungera som ett stöd för länsstyrelser och kommuner i bedömning av behovet av förbud och i utformandet av beslut om föreskrifter om eldningsförbud. Vägledningen ska bidra till att skapa tydlighet i vad man bör föreskriva om, på vilka grunder man gör det och hur man går till väga. Det är av stor vikt för att förbuden inte utan saklig grund ska skilja sig nämnvärt mellan närliggande geografiska områden och att enskilda människor enkelt ska kunna förstå innebörden av förbudet. För att eldningsförbudet ska få avsedd effekt är det av stor vikt att innehållet i föreskriften sprids till de som berörs av innehållet varför kommunikationen har stor betydelse. Vägledningen ska därför också ge stöd i hur man som länsstyrelse och kommun kan sprida information om att det råder eldningsförbud och vad det innebär.

1.1 Läsanvisning

Kapitel 2 och 3 ger en bakgrund och redovisar de legala grunderna och krav på formalia kring föreskrifter om förbud mot eldning. Detta följs av en översiktlig redovisning av de

mest frekventa brandorsakerna till bränder i skog och mark, brändernas omfattning och hur de fördelar sig över året.

I kapitel 4, 5 och 6 redovisas vad som bör beaktas i arbetet med att ta fram en föreskrift om eldningsförbud. I kapitel 4 redogörs för syftet med eldningsförbud, hur man kan resonera kring proportionalitet, hur risker kan bedömas samt ger förslag på hur föreskrifter om eldningsförbud kan utformas med hänsyn till rådande risk. Hur ansvariga aktörer kan arbeta och samverka beskrivs i kapitel 5 medan kapitel 6 beskriver hur ett beslut om eldningsförbud kan spridas till den enskilde.

2. Gällande regler

Lagstodet för eldningsförbud återfinns i 10 kap. 1 § 2-3 st. lagen (2003:778) om skydd mot olyckor (LSO) som säger att regeringen får meddela föreskrifter om förbud mot eldning utomhus och liknande förebyggande åtgärder mot brand. Regeringen har i sin tur möjlighet att överlåta åt en förvaltningsmyndighet eller en kommun att meddela dessa föreskrifter. I 2 kap. 7 § förordningen (2003:789) om skydd mot olyckor (FSO) framgår att regeringen överlåtit rätten att meddela dessa föreskrifter åt länsstyrelser och kommuner. Det är i länsstyrelser och kommuners föreskrifter som förbudet mot eldning eller liknande förebyggande åtgärder mot brand regleras och preciseras.

Den enskilde, vare sig det är en fysisk eller juridisk person, har ett ansvar för att inte orsaka olyckor och i stor utsträckning även för att skydda liv och egendom. Den enskilde har en skyldighet att följa ett utfärdat eldningsförbud. Den som överträder ett förbud kan dömas till böter enligt LSO.

Bestämmelsen i FSO 2 kap. 7 § ger utöver eldningsförbud även utrymme att föreskriva om liknande förebyggande åtgärder mot brand, som till exempel försiktighetsåtgärder vid eldning. Oavsett vilka krav på försiktighetsåtgärder som ställs ska dessa åtgärder vara tydligt uttryckta i länsstyrelser och kommuners föreskrifter om eldningsförbud. I bilaga 1 redovisas äldre reglering i syfte att ge en bakgrund till hur eldningsförbud har kommit till uttryck och hanterats genom åren.

2.1 Föreskrifter

Både länsstyrelsen och kommunen kan besluta om föreskrifter om eldningsförbud. Rent formellt kan det alltså finnas två parallella föreskrifter med olika innehåll. Det är därför viktigt att kommunen och länsstyrelsen samverkar så att **endast en föreskrift gäller för ett visst geografiskt område**.

Föreskrifter är formellt den beteckning som används i 8 kapitlet i regeringsformen för rättsregler, det vill säga för regler som bestämmer enskildas och myndigheters handlande. Kännetecknande för en föreskrift är att den är bindande och generellt gällande. Kravet på att en föreskrift är generellt gällande är uppfyllt om den avser situationer av ett visst slag eller vissa typer av handlingssätt eller om den riktar sig till, eller på annat sätt berör, en i allmänna termer bestämd krets av personer.

Om myndigheten kommer fram till att föreskrifter måste beslutas får inte regeringen vara mer omfattande än vad som är nödvändigt. Föreskriften måste vara proportionerlig i förhållande till ändamålet med föreskriften. Vidlyftiga, detaljerade och invecklade regler bör också undvikas, liksom föreskrifter som leder till kostnadsökningar, stelbenthet, krångel och onödig byråkrati.

Föreskriften beskriver eldningsförbudets omfattning på ett övergripande sätt. Därför är det lämpligt att dessa hålls kortfattade och enkla. I det beslut som tas om att utfärda eller upphäva föreskriften kan man med fördel ge en utförligare beskrivning av bakgrund, motiv och annan information.

Vem som får besluta om kommunala föreskrifter i en kommun regleras framför allt i kommunallagen men kan också vara reglerat i en specialförfattning.

Beslut om att anta föreskrifter om eldningsförbud kan inte överlåtas till ett kommunalförbund. Det innebär att beslut behöver tas av respektive primärkommun eller av länsstyrelsen. Kommuner, förbund och länsstyrelser får gemensamt komma överens om hur man kan samverka inom olika geografiska områden för att nå bästa resultat. Det handlar om att bedöma de lokala riskerna och rådande förhållanden och på dessa grunder utfärda ett eldningsförbud anpassat till de förhållanden som råder. Ett räddningstjänstförbund utgör stöd till de kommuner som ingår i förbundet i detta arbete.

2.2 Att medge undantag

När en myndighet utfärdar föreskrifter, måste det i föreskrifterna särskilt framgå att myndigheten kan medge undantag om det ska vara möjligt att göra så. En myndighet får inte i ett enskilt fall besluta om undantag om det inte framgår av föreskriften att myndigheten uttryckt detta i en bestämmelse.

En länsstyrelse kan inte delegera möjligheten att medge undantag till en kommun eftersom det saknas lagstöd för det.

2.3 Kungörande

2.3.1 Länsstyrelsens föreskrifter

Författningar som har beslutats av riksdagen eller regeringen, eller av en myndighet under regeringen eller riksdagen, ska som huvudregel kungöras enligt lagen (1976:633) om kungörande av lagar och andra författningar (kungörandelagen).

Föreskrifter om eldningsförbud som en länsstyrelse har meddelat gäller när de har kungjorts eller vid senare tidpunkt som anges i beslutet. I brådskande fall får föreskrifterna

om eldningsförbud kungöras genom att publiceras i en ortstidning eller läsas upp i radio. Detsamma gäller i fråga om ändring eller upphävande av sådana föreskrifter.

2.3.2 Kommunala föreskrifter

Kommunala föreskrifter ska, enligt 8 kap. 13 § kommunallagen (2017:725), kungöras genom att det på kommunens eller landstingets anslagstavla tillkännages att protokollet för de beslutade föreskrifterna har justerats.

Gällande kommunala föreskrifter ska finnas tillgängliga för allmänheten på kommunens webbplats. De ska där vara samlade i kommunens författningssamling eller på något annat sätt. Innehållet i samlingen ska framgå av ett register eller någon annan förteckning på webbplatsen.

2.3.3 Upphäva eller meddela generella undantag från eldningsförbudet

När brandrisknivåer ändras, eller de förutsättningar som låg till grund för ett beslut om eldningsförbud förändrats, och det föreligger skäl att antingen skärpa ett eldningsförbud eller om det inte längre finns skäl att ha ett eldningsförbud överhuvudtaget, måste man alltid upphäva det tidigare eldningsförbudet. Det är alltid den kommun eller länsstyrelse som utfärdat eldningsförbudet för ett visst område som ansvarar för att upphäva detsamma.

Det är också möjligt att samtidigt som eldningsförbud råder meddela generella undantag i en föreskrift, för när eldning ändå kan vara tillåten under förutsättning att man vidtagit särskilda åtgärder, exempelvis vid valborgseldar eller liknande arrangemang. Ett upphävande av en föreskrift eller en föreskrift som meddelar generella undantag ska alltid följa de regler för kungörande som finns för länsstyrelsers och kommuners föreskrifter.

3. Brandorsaker i skog och mark

Bränder i skog och mark orsakas av mänskliga aktiviteter samt naturliga fenomen, exempelvis blixtnedslag. Statistiken¹ om brandorsaker och avbrända arealer bygger på räddningsledarnas bedömningar. Dessa bedömningar är svåra och innehåller osäkerheter vilket bland annat avspeglas i en hög andel ”okänd brandorsak”.

Av de kända brandorsakerna som ett eldningsförbud bedöms kunna påverka står *grillning och lägereld* samt *annan eldning* tillsammans för knappt 24 procent av samtliga bränder i skog och mark. Dessa två brandorsaker står för 20 procent av totalt avbrända arealen. Brandorsaken övriga gnistor står för 3 procent av samtliga bränder men för hela 12 procent av totalt avbränd areal (Västmanlandsbranden 2014 är inte medräknad). I brandorsaken övriga gnistor inkluderas bland annat en del bränder orsakade av skogsbruk. Heta arbeten (se referens 5, under 4.1.3) utgör brandorsak i fåtalet bränder.

Andra brandorsaker som har koppling till mänskliga aktiviteter är bland andra tåg-bromsning och rökning. De utgör var och en 2 procent av alla bränder samt står var och en för omkring 1 procent av den avbrända arealen.

Brandorsakerna fördelar sig olika mellan månaderna. Under mars – maj dominerar annan eldning, avsiktlig brand och barns lek med eld medan grillning eller lägereld är en förhållandevis vanlig brandorsak under

juni–september. Flest bränder orsakade av blixtnedslag inträffar under juli månad. Fyrverkeri eller pyroteknik orsakar främst bränder kring valborg och nyår. Under åren 1998–2017 brann 98 procent av den totala avbrända arealen under perioden mars–augusti.

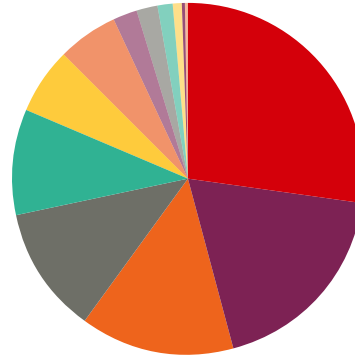
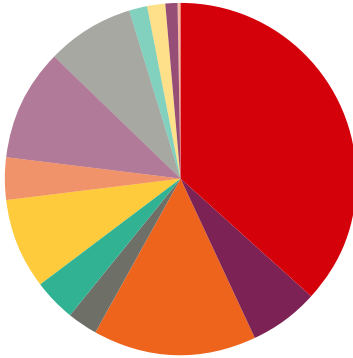
Våren, och därmed vegetationsbränderna, kommer inte samtidigt till hela landet. Gräsbrandssäsongen föregår normalt skogsbrandssäsongen och gräsbränderna är mer koncentrerade i tid än skogsbränderna. Gräsbränderna är många till antalet men leder till förhållandevis små avbrända arealer och medför sällan några större följdskador på skogsmark. Däremot antänder de i vissa fall byggnader. Säsongerna för gräsbrand respektive skogsbrand kan delvis sammanfalla i tid under vissa år när brandrisken ökar snabbt.

1. MSB:s räddningstjänststatistik som här inkluderar bränder i marktyperna *Produktiv skogsmark inklusive hygge*, *Annan trädbevuxen mark* samt *Mark utan träd*.

**Brandorsaker för brand
i terräng 1998–2017
(totalt antal bränder = 89 037)**

**Brandorsaker fördelade på avbränd
areal [ha] för brand i terräng 1998–2017
(total avbränd areal = 36 684 ha)**

Exkl. Västmanlandsbranden 2014

Statistik över brandorsaker och avbränd areal 1998–2017

Eldningsförbud kan endast påverka de brandorsaker som beror på mänskliga aktiviteter. Av dessa brandorsaker är det främst grillning och lägereld samt annan eldning där införande av ett eldningsförbud bedöms ha betydelse. Även brandorsakerna

fyrverkeri eller pyroteknik samt heta arbeten kan eventuellt påverkas av eldningsförbud beroende på hur ett sådant utformas. Totalt sett kan eldningsförbud därmed antas påverka cirka en fjärdedel av bränderna baserat på dessa orsaker.

4. Införa, ändra eller upphäva ett eldningsförbud

I kapitel 2 förklaras begreppet proportionalitet, att en föreskrift ska vara generellt gällande samt att regleringen inte ska vara mer omfattande än vad som är nödvändigt. I kapitel 3 framgår att ett eldningsförbud främst kan ha effekt för bränder i skog och mark som orsakas av vissa mänskliga aktiviteter.

Mot bakgrund av dessa två kapitel anser MSB att föreskrifter om eldningsförbud ska hållas relativt enkla i sin utformning och ta sin utgångspunkt i *eldningsförbud* och *skärpt eldningsförbud*. Skärpt eldningsförbud kan vara aktuellt när brandrisken i skog och mark når extrema nivåer.

I sammanhanget kan också nämnas att eldning kan vara reglerat på andra sätt till exempel i miljöbalk, lokal ordningsstadga, lokala hälsoföreskrifter med mera.

4.1 Eldningsförbudets syfte och omfattning

Syftet med länsstyrelser och kommuners föreskriftsrätt om eldningsförbud är att, i den utsträckning det är rimligt, förhindra omfattande bränder i skog och mark som orsakas av mänsklig handling. Av bilaga 1 framgår att tidigare reglering tydligt riktats mot eldning i olika former i skog och mark.

4.1.1 Var bör eldningsförbudet gälla?

MSB bedömer att eldningsförbudet i första hand bör gälla utanför så kallad *sammanhållen bebyggelse*. Sammanhållen bebyggelse innebär

”bebyggelse på tomter som gränsar till varandra eller skiljs åt endast av en väg, gata eller parkmark”.² Denna definition bedömer MSB vara en enkel och tydlig gränsdragning för den enskilde att förhålla sig till.

För att förhindra brand i skog och mark bör således ett eldningsförbud omfatta områden som ligger utanför sammanhållen bebyggelse – det vill säga skog, eller mark så nära skog att eld lätt kan spridas till skog. Här avses sammanhängande markområden med brännbar vegetation som kan antändas och sprida brand vidare över större ytor. Tiden till upptäckt i dessa områden riskerar att bli längre eftersom färre människor vistas där i jämförelse med områden med sammanhållen bebyggelse. Brandspridningen kan bli omfattande i områden där vegetationen kan bidra till brandens spridning, och som saknar naturliga begränsningslinjer eller vägar.

Genom att använda gränsdragningen ”utanför sammanhållen bebyggelse” omfattas inte markområden som exempelvis trädgårdstomt, innergård eller gård till flerbostadshus, parkområden, kolonilotter och vissa campinganläggningar.

Utanför sammanhållen bebyggelse kan det vara aktuellt att undanta iordningställd grillplats från förbudet. Med detta avses plats som är avgränsad med obrännbart material (till exempel betongkonstruktion eller stensättning) samt en bred markyta med grus eller annat icke brännbart material runt grillplatsen.³

2. Plan och bygglagen, 1. kap 4§

3. Naturvårdsverket (2007), *Friluftsanordningar - en vägledning*

Särskilt vid skärpt eldningsförbud

I samband med ett skärpt eldningsförbud då brandrisken når extrema nivåer kan det vara aktuellt att förbjuda all eldning som inte syftar till grillning och matlagning även inom sammanhållen bebyggelse.

4.1.2 Vilka aktiviteter omfattas?

MSB bedömer att de aktiviteter som i första hand bör omfattas av eldningsförbud är eldning med fasta bränslen som ved, kol, briketter, gräs, ris, grenar etcetera. Med begreppet eldning bör också förstås grillning med fast bränsle. Eldning i syfte att tillreda mat vid en iordningställd grillplats kan undantas.

Särskilt vid skärpt eldningsförbud

Vid förhållanden som innebär att det råder extremt stor brandrisk bör all eldning med öppen låga vara förbjudet i skog och mark utanför sammanhållen bebyggelse oavsett typ av bränsle. Förbudet bör då omfatta all eldning, grillning, bränning med fasta bränslen (ved, kol, briketter, gräs, ris, grenar etcetera), eldning i anordningar som riskerar att sprida gnistor, användning av pyroteknik samt andra aktiviteter som innefattar förbränning av gas- eller vätskeformiga bränslen exempelvis ogräsbränning.

Däremot bör användning av utrustning för matlagning som drivs av gas eller vätska inte omfattas när det sker på en säker plats där faran för antändning eller spridning av brand är låg. MSB bedömer att omständigheterna kring användning av sådan utrustning inte utgör någon betydande risk för brand och att det därför inte är proportionerligt att förbjuda dessa.

4.1.3 Aktiviteter som inte omfattas av eldningsförbud

Det finns verksamheter och aktiviteter som skulle kunna leda till antändning men som MSB bedömer att de inte omfattas av reglerna om eldningsförbud.

Tågtrafik, kantklippning av vägrenar och banvallar, vägarbeten samt slipning av räls kan innebära risk för antändning i skog och mark vid höga brandriskvärden. MSB bedömer dock inte att det är verksamhet som omfattas av begreppet eldning i FSO då dessa aktiviteter inte innebär någon förbränning med öppen låga. Detta gäller även aktiviteter som skogsnäringen utför, exempelvis i samband med avverkning eller markberedningsarbeten. För alla dessa verksamheter är det att rekommendera att länsstyrelse eller kommun har en bra samverkan med berörda aktörer – se kapitel 5.2. Genom att exempelvis samverka med myndigheter och intresseorganisationer inom skogsnäringen kan man arbeta för att verksamhetsutövarna tillämpar Skogsforsks policy⁴ eller motsvarande. Det innebär då att verksamhetsutövarna vidtagit långtgående försiktighetsåtgärder för att hindra och begränsa risken för brand i skog och mark.

En verksamhet som kan omfattas av begreppet eldning och därmed skulle kunna omfattas av eldningsförbud är så kallade Heta arbeten⁵. MSB bedömer det dock inte vara proportionerligt att verksamheten omfattas av eldningsförbud om den utförs enligt Brandskyddsföreningen Sveriges riktlinjer, vilket innebär att säkerhetsåtgärder för att minimera risken för brandspridning har vidtagits.

4.1.4 Aktiviteter som kan medges undantag

Det finns verksamheter och aktiviteter som omfattas av eldningsförbud men som under vissa förutsättningar kan medges undantag.

4. Skogsforsk (u.å), *Skogsbrand – branschriktlinjer och förebyggande arbete*, <https://www.skogforsk.se/kunskap/kunskapsbanken/2017/riskhantering-avseende-brand-vid-skogsarbete/>. Hämtad 23 april 2019.

5. Med *Heta arbeten* menas brandfarliga arbeten som utförs på en tillfällig arbetsplats. Exempelvis svetsning, skärning eller arbeten med snabbrotterande verktyg till takarbeten, borttagning av målarfärg, varm hästkoning eller ogräsbränning.

Framför allt gäller detta naturvårdsbränning eller hyggesbränning⁶ och skötselmetoder som innebär bränning som utförs enligt råd och anvisningar från bransch och myndigheter. Naturvårdsbränning syftar till att bevara den biologiska mångfalden. Det finns krav vid certifiering av skogsbruk att en viss del av årsavverkningsytan ska brännas⁷. I bilaga 2 finns ett exempel på villkor för undantag från eldningsförbud för naturvårdsbränning som tagits fram av länsstyrelsen i Västernorrland.

Andra verksamheter som kan vara aktuella att bevilja undantag kan vara tävlingsarrangemang, evenemang eller verksamheter som bedriver camping eller friluftaktiviteter som har iordningställda grillplatser eller där verksamhetsutövaren har organiserat brandskyddet runt aktiviteten. För att undantag ska vara aktuellt bör verksamhetsutövaren eller anordnaren kunna uppvisa ett bra säkerhetsarrangemang vid de olika typer av eldning som kan förekomma. Krav bör även ställas på att besökare får information eller instruktioner om brandskyddsåtgärder. Se även kapitel 2.2 om vem som kan medge undantag.

4.1.5 Andra förebyggande åtgärder

Länsstyrelsen och kommunen har också möjligheter att ställa krav på den enskilde att det vidtas andra åtgärder i syfte att förebygga bränder i skog och mark, som det uttrycks i FSO ”liknande förebyggande åtgärder mot brand.”

Sådana åtgärder kan exempelvis vara att i föreskrifterna om eldningsförbud ställa krav på försiktighetsåtgärder vid verksamheter som kan omfattas av eldningsförbudets räckvidd men där man kan ha bedömt att det inte är proportionerligt att förbjuda verksamheten.

Försiktighetsåtgärder kan vara att undanröja brännbart material eller blöta ner brännbar yta

6. Skogsforsk (1996), *Anvisningar och råd vid hyggesbränning*, <https://www.skogforsk.se/contentassets/1d918bdec1347c388d11e82b0c10b38/anvisningar-och-rad-vid-hyggesbranning.pdf>. Hämtad 23 april 2019.

7. Skogsforsk (2001), *Det brinner i skogen*, [pdf]. Hämtad 19 april 2019.

intill eldplatsen, ha utrustning för att kunna göra en snabb släckinsats vid en uppkommen brand eller någon form av brandbevakning.

Analys och värdering av risk

MSB anser att eldningsförbud utifrån en bedömning av brandrisken kan delas in i *eldningsförbud* och *skärpt eldningsförbud*. För att bedöma risken för brand i vegetation används informationssystemet *Brandrisk skog och mark*⁸ som SMHI driver på uppdrag av MSB. Systemet kräver lösenord för inloggningen. Detta kan fås för kommuner och länsstyrelsen via formulär på MSB:s webbplats⁹. Nedan ges en beskrivning av tillvägagångssätt och bedömningsgrunder.

4.1.6 Underlag till bedömning av brandrisk

Brandriskprognosen, *Brandrisk i skog och mark*, är ett generellt underlag för att bedöma brandrisken och förändringen i uttorkningen i marken **över tid**. Den ger viktig vägledning för bedömning av behovet av eldningsförbud.

De index och brandrisknivåer som redovisas i *Brandrisk i skog och mark* bygger på beräkning¹⁰ av fuktinnehållet i tre olika markskikt. Indata till beräkningen är temperatur, relativ luftfuktighet, dygnsnederbörd och vindhastighet. Modellsystemet för bedömning av brandrisk och brandbeteende är hämtat från Canadian Forest Fire Danger Rating System (CFFDRS)¹¹.

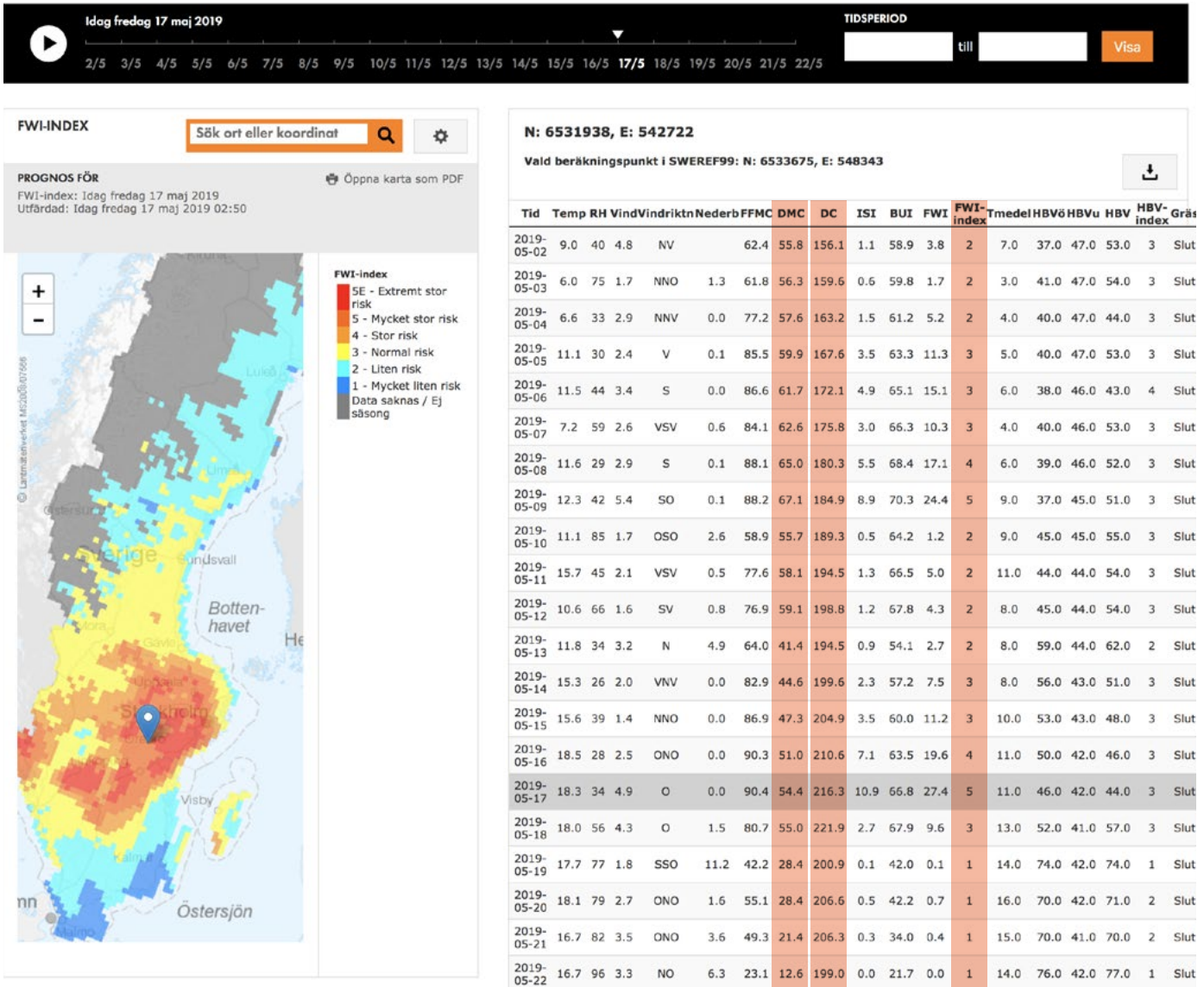
Brandriskprognoserna utgår från meteorologiska beräkningsmodeller fördelade på datarutor om 11*11 km, där till exempel lokala skurar inte alltid påverkar medelvärdet för rutan.

8. *Brandrisk skog och mark* <https://www.smhi.se/brandrisk>. Hämtad 11 april 2019.

9. Myndigheten för samhällsskydd och beredskap, *Behöver du tillgång till Brandrisk i skog och mark*, <https://www.msb.se/Forebyggande/Naturolyckor/Skogsbrand-vegetationsbrand/Brandriskprognoser/Glomt-losenord/>. Hämtad 11 april 2019.

10. SMHI, *Brandrisk skog och mark - fakta och modeller*, https://www.msb.se/ExternData/SMHI/brand_fakta.pdf. Hämtad 11 april 2019.

11. Canada.ca, *Canadian Wildland Fire Information System (CWFIS)*, <http://cwfis.cfs.nrcan.gc.ca/home>. Hämtad 21 maj 2019.

Data för att bedöma brandrisken och förändringen i uttorkningen i marken över tid.

Steg 1: Logga in på www.smhi.se/brandrisk och ta upp fliken "Alla brandriskdata". Klicka i kartbilden på en lämplig plats i det aktuella området. Tabellen till höger i bilden uppdateras och kan användas i bedömningarna enligt nedan.

Steg 2: Läs av kolumnen **FWI-Index**¹². Titta på hur risken ser ut **för dagen och de kommande fem dygnet**. Om värdet i kolumnen

FWI-Index är 6 (motsvaras av 5E i färgskalan), läs även av värdet i kolumnen FWI.

Steg 3: Läs av kolumnen **DMC**¹³ samt kolumn **DC**¹⁴ **för dagen och de kommande fem dygnet**.

Steg 4: Använd värdena för att bedöma behov av eldningsförbud.

12. FWI-Index avser den svenska anpassningen av FWI (Fire Weather Index) till ett brandriskindex i sex klasser med stigande värde för ökande brandrisk.

13. DMC betyder Duff Moisture Code och visar uttorkningen mellersta markskiktet.

14. DC betyder Drought Code och visar uttorkningen för det nedre markskiktet.

4.1.7 Bedömning av behov av eldningsförbud

Bedömning eldningsförbud:

- Kolumnen FWI-Index visar höga brandriskvärden (flera dagar med 5, någon enstaka dag med 4) aktuellt datum och kommande fem dygn.
- Väderprognosen visar tydligt att en upptorkning pågår. Det innebär en samtidig ökning av värden i både kolumn DMC (mellersta markskiktet) och kolumn DC (det nedre markskiktet).

Bedömning skärpt eldningsförbud:

- Kolumnen FWI-Index visar höga brandriskvärden (4, 5 eller 6) aktuellt datum och kommande fem dygn.
- Väderprognosen visar tydligt att en upptorkning pågår. Det innebär en samtidig ökning av värden i både kolumn DMC (mellersta markskiktet) och kolumn DC (det nedre markskiktet) samtidigt som värdena för kolumn DC redan är mycket höga, över 400, och DMC över 50.

Eller:

- Om kolumnen FWI-index visar 6 bör även kolumnen FWI kontrolleras avseende vilken nivå prognosen anger det ska bli kommande dagar. Är nivån konstant eller ökar den, omfattar prognosen någon dag då värdet är extra högt?

Eller:

- Om FWI-värden redan är över 30–35.

Om inget av ovanstående villkor föreligger bör ett eventuellt rådande eldningsförbud omprövas alternativt upphävas. Observera också att det på grund av lokala förhållanden ändå kan finnas behov av eldningsförbud, behovet måste bedömas i varje enskilt fall.

4.1.8 Särskilda situationer eller väderförhållanden

Vädersituationer kan uppstå även vintertid där risk för snabb brandspridning kan ske i vegetationen när snötäcke saknas med långvariga perioder utan, eller med liten, nederbörd. Under en sådan period kan vegetationen torkas ut och bli brännbar även vintertid. Om det i en sådan period också är torr luft (relativa luftfuktigheter under 50 procent) och kraftig vind kan bränder i skog och mark spridas snabbt och främst då i den typ av bränsle som är finfördelat. Dit hör ljung, olika andra risväxter, död vegetation med mera. Det finns nordiska erfarenheter från ytstora bränder som startat i vegetationen och spridits vidare. Exempelvis i Norge januari 2014 där två större bränder skedde på cirka 1000 hektar var. I en av bränderna brann också cirka 70 byggnader upp. När den relativa luftfuktigheten är under 30 procent samtidigt som det är kraftig vind bör man göra en bedömning om det finns behov av eldningsförbud. Det gäller oavsett om FWI-index visar låga nivåer eller att prognostjänsten inte är i ”normal sommar drift” och inte anger något prognosvärde. Variationen i luftfuktighet över dygnet är också viktig att beakta och om det är låga nivåer för relativa luftfuktigheten också under natten. Om data finns från FWI-prognosen och FFMC¹⁵-värdet är över 90 finns risk för snabb brandspridning i finfördelade bränslen över öppna ytor i kombination med kraftig vind.

4.1.9 Lokala förhållanden och inverkan av vegetation

Bedömningen bör beakta lokala förhållanden som kan påverka brandspridning eller konsekvenser vid brand. Till exempel kan vissa skogsmiljöer torka upp snabbare och ge häftigare bränder än andra vegetationstyper vid samma brandriskvärden.

15. FFMC betyder Fine Fuel Moisture Code

FWI-Index visar värden mellan 1 och 4, eller på sin höjd någon enstaka dag med 5, aktuellt datum och kommande fem dygn. Prognosen för fem dygn tyder inte på att upptorkning pågår. Det vill säga värdena ökar inte i kolumn DMC och kolumn DC.

Inget behov av eldningsförbud

FWI-Index visar höga värden (flera dagar med 5, någon enstaka dag med 4) aktuellt datum och kommande fem dygn. Prognosen för fem dygn visar att upptorkning pågår. Det vill säga värdena i både kolumn DMC och kolumn DC ökar.

Behov av eldningsförbud – fasta bränslen

FWI-Index visar höga värden (4, 5 eller 6) aktuellt datum och kommande fem dygn. Prognosen för fem dygn visar att upptorkning pågår. Det vill säga värdena i både kolumn DMC och kolumn DC ökar från en redan hög nivå - DMC över 50 och DC över 400.

Behov av eldningsförbud – all eldning

Alternativt FWI-index är 6 aktuellt datum och kommande fem dygn. Prognosen för FWI ligger på en konstant eller ökande nivå (eventuellt med någon dag då värdet är extra högt), eller om FWI-värden redan är över 30-35.

Stöd för att bedöma behov av eldningsförbud.

Det är stor skillnad på hur brandbenägen vegetationen är inom Sverige och hur en brand kan utvecklas. Det är många olika faktorer som inverkar på hur en brand utvecklas. Exempel på detta är hur lätt vegetationen kan antändas, spridningshastighet, intensitet samt brandbeteende avseende markskikt, trädkronor eller flygbränder. I fjällmiljö kan förhållandena skilja sig betydligt mot andra delar av länet eller kommunen som inte är fjällmiljö.

4.1.10 Sammanvägd bedömning

Figuren ovan visar en schematisk bild över bedömningsprocessen enligt kapitel 4.2.2. Som beskrivits i avsnitten ovan är det flera olika faktorer som påverkar den sammanvägda bedömningen. Saker man behöver ta hänsyn till är lokala förhållanden, vegetationstyp, rådande brandrisk och långsiktig prognos för brandrisk samt väderförhållanden i övrigt. Att ta hänsyn till den långsiktiga prognosen är framförallt viktigt för att ha framförhållning vid eventuella beslut kring eldningsförbud.

4.2 Förslag utformning av föreskrift om eldningsförbud

Nedan följer två *förslag* på hur föreskrifter om eldningsförbud *kan* utformas beroende på brandrisknivå. Det förstnämnda förslaget kan även vara lämpligt att använda vid särskilda situationer och väderförhållanden som beskrivs i kapitel 4.2.3.

Observera att texten *LÄNSSTYRELSE/KOMMUN* ska ersättas med det formella namnet på den myndighet som beslutar om föreskrifterna. Endast den myndighet som utfärdat föreskriften kan medge undantag.

4.2.1 Förslag föreskrift om eldningsförbud

LÄNSSTYRELSE/KOMMUN föreskriver med stöd av 2 kap. 7 § förordningen (2003:789) om skydd mot olyckor att för *län/kommun/begränsat geografiskt område* gäller följande:

1 § Förbud mot eldning i skog och mark utanför sammanhållen bebyggelse. Förbudet omfattar aktiviteter som eldning, grillning och annan bränning med fasta bränslen (ved, kol, briketter, gräs, ris, grenar etcetera). Förbudet omfattar inte grillning och matlagning vid iordningställda platser utformade så att faran för antändning och spridning är låg.

2 § Förbudet gäller från *dag-månad-år-klockslag* fram till beslut om föreskriftens upphävande.

3 § Undantag från förbudet kan i särskilda fall medges av *LÄNSSTYRELSE/KOMMUN*.

Upplysning

Den som uppsåtligen eller genom oaktsamhet bryter mot eldningsförbudet kan dömas till böter med stöd av 10 kap. 3 § lag (2003:778) om skydd mot olyckor.

4.2.2 Förslag föreskrift skärpt eldningsförbud

LÄNSSTYRELSE/KOMMUN föreskriver med stöd av 2 kap. 7 § förordningen (2003:789) om skydd mot olyckor att för *län/kommun/begränsat geografiskt område* gäller följande:

1 § Förbud mot eldning i skog och mark utanför sammanhållen bebyggelse. Förbudet omfattar aktiviteter som eldning, grillning, bränning med fasta bränslen (ved, kol, briketter, gräs, ris, grenar etcetera), användning av pyroteknik samt förbränning av gas- eller vätskeformiga bränslen. Förbudet gäller dock inte användning av utrustning för matlagning som drivs av gas eller vätska under förutsättning att dessa är placerade så att faran för antändning och spridning är låg. Dessutom gäller inom områden med sammanhållen bebyggelse förbud mot eldning och bränning med fasta bränslen (ved, kol, briketter, gräs, ris, grenar etcetera) i annat syfte än grillning och matlagning.

2 § Förbudet gäller från *dag-månad-år-klockslag* fram till beslut om föreskriftens upphävande.

3 § Undantag från förbudet kan i särskilda fall medges av *LÄNSSTYRELSE/KOMMUN*.

Upplysning

Den som uppsåtligen eller genom oaktsamhet bryter mot eldningsförbudet kan dömas till böter med stöd av 10 kap. 3 § lag (2003:778) om skydd mot olyckor.

5. Metodik

5.1 Inledning

Regelverket ger såväl länsstyrelser som kommuner möjlighet att för hela eller delar av sitt geografiska område utfärda föreskrifter om eldningsförbud. Avsikten är att det ska finnas en gällande föreskrift för varje enskilt geografiskt område. Dubbelreglering ska således undvikas. Vidare ska de inskränkningar i den enskildes rättigheter som föreskriften innebär vara väl avvägda mot rådande riskbild. Det är viktigt att det geografiska område som omfattas av föreskriften är väl definierat och avgränsat. Ett område som berörs av hög brandrisk kan ofta omfatta flera kommuner och ibland även flera län. Det är en fördel om det finns naturliga och kända gränser som kan användas. Ett exempel från Jönköpings län:

Risken för brand i skog och mark är mycket stor i länets sydöstra delar. Eldningsförbud råder öster om E4:an i Värnamo, Vaggeryd, Sävsjö och Vetlanda kommuner.

5.2 Samverkan mellan länsstyrelser och berörda aktörer

Länsstyrelser ska genom sitt geografiska områdesansvar¹⁶ bjuda in berörda aktörer i länet till samverkan för att en gemensam inriktning ska uppnås. Detta gäller oavsett vilken händelse eller situation som råder.

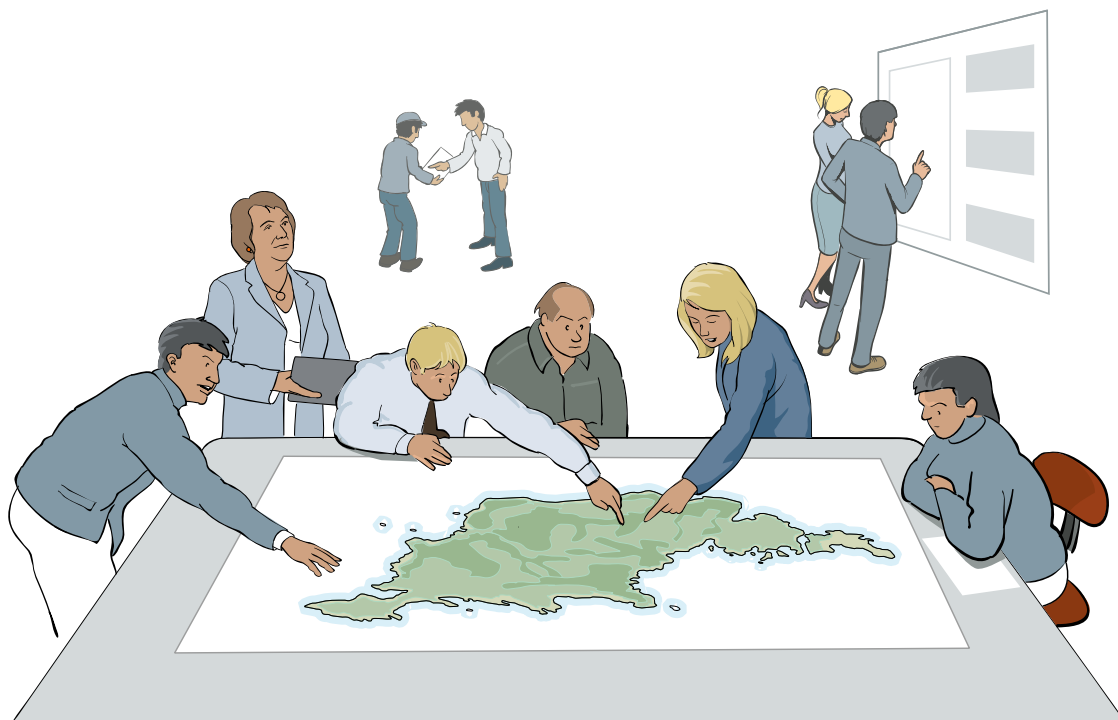
Arbetet med bedömning och utfärdande av eldningsförbud förutsätter en samverkan mellan länsstyrelser, kommuner och kommunalförbund. Vid vissa tillfällen kan även sektorsmyndigheter som exempelvis Polismyndigheten och andra berörda aktörer lämpligen bjudas in till samverkansmöte. Det gäller även företrädare för verksamheter som inte omfattas av ett eldningsförbud men där verksamheten de bedriver eller ansvarar för är sådan att den kan medföra antändning i skog och mark. Exempel på det senare kan vara Trafikverket, Skogsstyrelsen, Jordbruksverket och branschorganisationer med koppling till skogs- och jordbruksnäringen samt utförare av naturvårdsbränningar.

Samverkan med berörda organisationer kan bidra till en samlad lägesbild och bättre hantering av rådande brandrisksituation. Därigenom kan man höja riskmedvetandet hos berörda organisationer så att de kan vidta rätt förberedelser. Dessutom ges kommunal räddningstjänst bättre förutsättningar att planera för eventuella insatser och länsstyrelserna ges ökade möjligheter att inrikta skogsbrandbevakningens flygslingor till de platser där det pågår riskfylld verksamhet.

I *Gemensamma grunder för samverkan och ledning vid samhällsstörningar*¹⁷ beskrivs hur en regional inriktnings- och samordningsfunktion kan organiseras och arbeta. Samordningsfunktionen kan antingen ha fysiska möten eller använda andra kanaler för att diskutera underlag och komma fram till inriktningsbeslut.

16. Förordning (2017:868) med länsstyrelseinstruktion och förordning (2015:1052) om krisberedskap och bevakningsansvariga myndigheters åtgärder vid höjd beredskap.

17. Myndigheten för samhällsskydd och beredskap, (2018), *Gemensamma grunder för samverkan och ledning vid samhällsstörningar*.

Länsstyrelser, kommuner och kommunalförbund måste komma överens om hur samverkan och arbetet med analys och utfärdande av eldningsförbud kan bedrivas på bästa sätt. Illustration: Martin Ek.

Förslagsvis kopplas en stödfunktion, med uppgift att analysera och ta fram beslutsunderlag, till samordningsfunktionen.

Under gräs- och skogsbrandsäsongen kan det under vissa perioder vara nödvändigt att göra en daglig analys av brandrisker i skog- och mark. I den analysen är det viktigt att följa FWI med betydande delindex för senaste perioden och SMHI:s brandriskprognoser framåt, för att kunna föreslå lämpliga åtgärder, se kapitel 4.2. Detta arbete är viktigt både för bedömningen av behovet av föreskrifter om eldningsförbud, för bedömning av behovet av skogsbrandbevakning med flyg samt eventuella åtgärder räddningstjänsterna kan vidta. Det kan också röra sig om försiktighetsåtgärder som kan vidtas för att minska antändningsrisken vid exempelvis spårbunden trafik eller riskfyllda arbetsmoment inom skogsbruket.

Analysarbetet bör utföras av sakkunnig personal på länsstyrelse och kommuner. Även andra aktörer som har information eller kan bidra i analysarbetet kan ingå i stödet till inriktnings-

och samordningsfunktionen. Under sommaren kan det vara begränsad tillgång på sådan sakkunnig personal varför det är viktigt att ansvariga myndigheter nyttjar tillgängliga resurser och säkerställer tillgången till rätt kompetens under den aktuella perioden.

MSB rekommenderar att informations-systemet WIS används vid samverkan.

En länsgemensam yta ”Brandrisk i xx län 2019” underlättar för länets aktörer och grannlänerna att få en samlad lägesbild. Även MSB kan använda underlaget vid sammanställning av nationella lägesbilder.

5.3 Inriktning och samordning för eldningsförbud

Det övergripande målet för en regional samordningsfunktion är att komma fram till en gemensam inriktning och samordning för arbetet med analyser av brandriskprognoser och eventuella föreskrifter om eldningsförbud. I det arbetet bör man ta ställning till ett antal punkter.

- Hur ser den regionala riskbilden ut? Exempelvis kan det finnas olika behov för olika geografiska områden inom ett län. Inom ett geografiskt område kan det finnas skäl för att utfärda ett eldningsförbud medan det inte finns skäl att utfärda ett eldningsförbud på ett annat geografiskt område inom länet.
- Att man inom regionen samordnar tiden för när beslut om utfärdande av föreskrifter ska börja gälla och sedermera också tiden för dess upphävande.
- Att länsstyrelse och kommuner kommer överens om vilken myndighet som meddelar och kungör föreskriften.
- Att länsstyrelse, kommuner och kommunalförbund samordnar hur innehållet lämpligast kommuniceras till allmänhet, myndigheter och berörda aktörer med ett gemensamt budskap.
- Att det råder samsyn om undantag (dispenser) från eldningsförbudet kan medges eller inte. Det vill säga vilka förutsättningar eller villkor ska vara uppfyllda? Observera att det endast är den myndighet som meddelat föreskriften som kan medge undantag.
- Att det finns en planering för hur arbetet ska bedrivas och att man genom samverkan säkerställer tillgång till personal med rätt kompetens och behörighet att ta fram analysunderlag och fatta beslut.

Det går inte att peka ut vilken myndighet som är mest lämpad att meddela föreskrifter om eldningsförbud. Det finns för- och nackdelar både för kommuner och länsstyrelser. Hit hör exempelvis den lokala kännedomen om situationen och riskbilden som kommunen besitter kontra samordningsvinsten över ett större område som länsstyrelsen har.

Förutsättningarna kan dessutom se olika ut i olika områden med många eller få kommuner,

större räddningstjänstförbund eller andra etablerade samarbetsformer och forum.

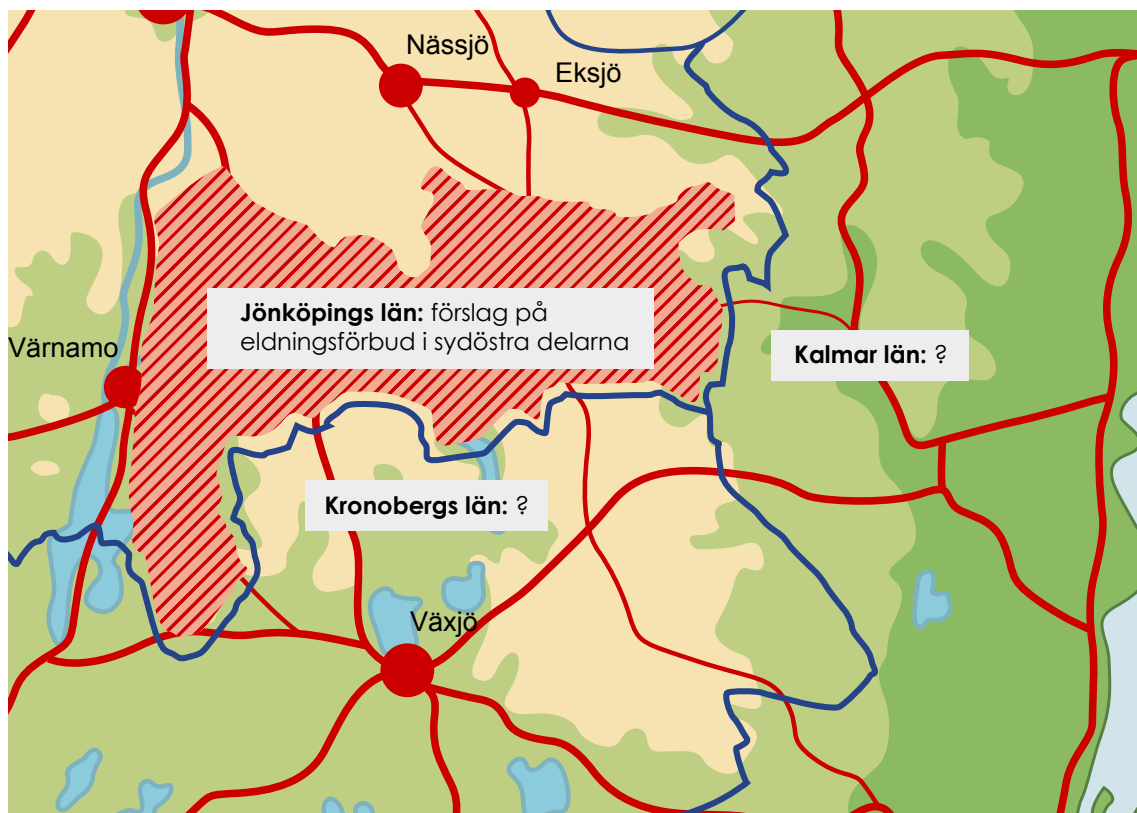
Det är viktigt att samverkan blir enkel och tidseffektiv, vilket underlättas med goda förberedelser och en samsyn kring rutiner för arbetet mellan ansvariga myndigheter och samverkande aktörer.

Kommuner eller länsstyrelser kan ha begränsad tillgång till sakkunnig personal att följa läget och göra analyser dagligen under hela skogsbrandsäsongen. Nyckeln till framgång är att planera för att samutnyttja tillgängliga resurser.

Om en enskild kommun eller ett kommunalförbund identifierar höga brandrisknivåer och gör bedömningen att ett eldningsförbud kan övervägas bör länsstyrelsen kontaktas för att initiera samverkan. På motsvarande sätt har en länsstyrelse ett ansvar att kontakta angränsande länsstyrelser med sammanhängande skogsområden för att initiera samverkan.

5.4 Samverkan över länsgränser

Länsstyrelsernas geografiska områdesansvar omfattar även en skyldighet att samverka med andra länsstyrelser och centrala myndigheter. Det är därför lämpligt att ta kontakt med angränsande län med sammanhängande skogsområden för att dela lägesbilder och ta ställning till hur arbetet över länsgränserna kan samordnas. Denna samverkan är framförallt viktig för att definiera vilka områden som ska omfattas och för att samordna föreskrifternas omfattning och tidpunkt för ikraftträdande. Ett alternativ kan vara att utöka den regionala samordningsfunktionen till att omfatta berörda aktörer i angränsande län för att enas om en effektiv hantering. En avvägning bör göras från område till område då det kan bli svårt att komma fram till en gemensam inriktning och samordning om det är för många aktörer inblandade.

Län som har sammanhängande skogsområden behöver samverka för att dela lägesbilder och samordna arbetet.

6. Kommunicera eldningsförbud

6.1 Att kommunicera till allmänheten

De formella kraven på hur en föreskrift ska förmedlas återfinns under kapitel 2.3 Kungörande. Föreskriften träder i kraft först då den har meddelats på ett korrekt sätt.¹⁸ Kommunikation av föreskriftens innehåll till de som berörs av den är en uppgift som är ett obligatoriskt moment i arbetet med eldningsförbud. Det är av stor vikt att de som berörs av eldningsförbudet får korrekt information om förbudets innebörd så att det är tydligt för dem vad som är förbjudet och vad man kan ställas till ansvar för. Med beaktande av den höga brandrisknivå som föranleder ett eldningsförbud är det också önskvärt med kompletterande information och rekommendationer om att iaktta stor försiktighet och agera på ett sätt som minskar risken för brand i skog och mark. Det är dock viktigt att informationen är tydlig med vad som är det formella kravet i eldningsförbudet och vad som i övrigt är viktigt att beakta.

Ansvariga myndigheter bör samverka för att kommunicera både det formella förbudet men också anpassa innehållet så att det är lätt att förstå och passar i olika kanaler. De ska ge en samstämmig bild av läget och vara förberedda på frågor.¹⁹

Det är önskvärt att planeringen för hur kommunikationen ska ske har påbörjats innan skogsbrandsäsongen startar och att man då skapat rutiner för vem som gör vad.

Vägledningen *Kriskommunikation för ökad effekt vid hantering av samhällsstörningar* är en källa till hur aktörs-gemensam kriskommunikation bedrivs på ett effektivt sätt.²⁰

6.2 Målgruppsanpassad kommunikation

Det är naturligtvis viktigt att informationen når ut brett till allmänheten men särskilt till människor som troligtvis kommer att röra sig i aktuella skogs- och markområden där eldningsförbud råder. Hit hör främst de som bor, verkar eller som tillfälligt vistas i områdena för exempelvis arbete eller turism. En analys av vilka grupper det rör sig om ger underlag till vilka kanaler som kan bli aktuella att använda.

För att nå människor som arbetar i skog och mark är det centralt att bygga nätverk med de företag som bedriver verksamhet inom skogs- och friluftsnäringsen. Exempelvis är det viktigt att berörda myndigheter har ett bra samarbete med arbetsgivare så att anställda är uppdaterade om innehållet i ett eldningsförbud, är medvetna om aktuell brandrisk och tar ansvar. MSB bedömer dock att informationsansvaret i första hand åligger arbetsgivaren.

18. Lag (1976:633) om kungörande av lagar och andra författningar.

19. Myndigheten för samhällsskydd och beredskap, (2018), *Kriskommunikation för ökad effekt vid hantering av samhällsstörningar*.

20. Ibid

6.2.1 Målgrupper som inte talar svenska

Både de som arbetar, turistar eller rör sig i skog och mark som fritidssysselsättning kan behöva information på andra språk än svenska. Ett sätt att delvis möta detta behov är att skapa symboler som kan användas självständigt utan översättning. MSB erbjuder även översättning av viss generell information.²¹

Tänk igenom vilka grupper som troligast befinner sig i det aktuella området. Försök bygga nätverk och använda nätverkets kanaler för att nå dem. Samverka med företag inom turism- och skogs-närings- eller föreningar med aktiviteter i skog och mark. Den här kartläggningen görs med fördel före brandrisksäsongen och tillsammans med angränsande kommuner eller samordnat genom länsstyrelsen till exempel enligt metodiken i "Gemensamma grunder för samverkan och ledning".²²

6.3 Innehåll, definitioner och budskap

I kapitel 2.1 beskrivs skillnaden mellan föreskriften och beslutet om att utfärda föreskriften. Föreskriften ska hållas kortfattad och uppfylla krav på formalia medan beslutet lämpligen kan innehålla en bakgrund och motivering. När en föreskrift om eldningsförbud är beslutad är det viktigt att nå ut med informationen till de som berörs av den. Innehållet i föreskriften ska alltid vara utgångspunkt för informationen men språket och omfattningen behöver anpassas till målgrupp och informationskanal.

21. Detta kommer ingå i ett informationspaket med stöd att kommunicera eldningsförbud, som tas fram och publiceras på www.msb.se efter att vägledningen blivit klar.

22. Myndigheten för samhällsskydd och beredskap, (2018), *Gemensamma grunder för samverkan och ledning vid samhällsstörningar*.

6.3.1 Tips om innehåll

Information om eldningsförbudet behöver ge svar på följande:

- Från vilken tidpunkt eldningsförbudet börjar gälla.
- Vilka aktiviteter det omfattar.
- Vilket geografiskt område förbudet omfattar. Det är en fördel om det finns naturliga gränser som många känner till.
- Att förbudet gäller tills något annat meddelas.
- Hur man håller sig uppdaterad om förändringar av förbudet.
- Var man vänder sig med frågor.
- Hur man ska agera om man upptäcker en brand i skog och mark.
- Att brott mot eldningsförbud kan leda till påföljd.

6.3.2 Definitioner

När en föreskrift om eldningsförbud är beslutad är det viktigt att nå ut med informationen till de som berörs av den. Det är viktigt att tydligt förklara begrepp som används i föreskriften som exempelvis sammanhållen bebyggelse eller iordningsställd plats. De finns förklarade i kapitel 4 och förslag till hur de formuleras i kommunikationen till allmänheten finns i informationspaketet som publiceras på www.msb.se.

6.3.3 Budskap om eldningsförbud

Generella budskap om eldningsförbudet, utifrån vad den här vägledningen menar, ges i det informationspaket som tas fram i samband med att vägledningen blivit klar. Informationen som ger stöd till att kommunicera om eldningsförbudet generellt kommer att finnas på MSB.se.

Guide för riskkommunikation ger råd om hur man skriver begriplig text med budskapet i fokus²³.

- Gå rakt på sak – börja med att säga det viktigaste, och vänta med längre förklaringar och bakgrundsbeskrivningar.
- Välj vanliga, vardagliga synonymer om sådana finns – med vanliga ord är det större chans att fler förstår precis vad du menar.
- Förklara de fackord och fackuttryck du inte kan byta ut.
- Använd ett personligt tilltal – skriv "du". Undvik att prata om till exempel kommuninvånarna i texten, försök att prata med dem istället.²⁴

6.4 Informationskanaler och aktiviteter

Att nå ut snabbt till allmänheten och särskilt valda målgrupper kräver att man använder sig av informationskanaler med stor räckvidd men också att man använder sig av mer nischade informationskanaler. Det är därför bra att kombinera en användning av mer traditionell media som dagstidningar, radio och TV med information på webbplatser och sociala medier samt affischer eller skyltning. Tillsammans har aktörer, företag, föreningar och frivilligorganisationer ofta en rätt omfattande uppsättning kanaler. Återigen förutsätts samordning för att nå ut effektivt så att inblandade vet vem som gör vad.

6.4.1 Pressmeddelande

För att nå ut till allmänheten med information om eldningsförbudet kan media vara till hjälp. De är ofta intresserade av att rapportera om sådant som intresserar allmänheten, gärna med en lokal eller personlig vinkel. En bra

förberedelse är att ha kontaktuppgifter till lokala och regionala medier samlat. Förbered vem som ska vara talesperson, för eventuella intervjuer, och se till att denne är inläst på de viktigaste budskapen.²⁵

6.4.2 Myndighetsmeddelande

Sveriges Radio (SR) ska kostnadsfritt sända meddelanden som är av vikt för allmänheten om en myndighet begär det, så kallat myndighetsmeddelande. Meddelandet sänds tämligen omgående i lokal P4-kanal med kommun eller länsstyrelse som avsändare. Den som har behörighet och vill få ut ett meddelande om eldningsförbud vänder sig till Sveriges Radios Trafikredaktion. Redaktionen är alltid bemannad, dygnet runt, året om och har tekniska möjligheter att snabbt komma ut i sändning med information i berörd P4-kanal. Redaktionen nås även via Rakel.

Medarbetarna på Trafikredaktionen utformar innehållet och sänder i relevant omfattning. Trafikredaktionen har fasta sändningar i samtliga 25 lokala P4-kanaler och sänder extra vid behov. Kvällar, helger och nätter, det vill säga utanför de lokala sändningstiderna, sänder Trafikredaktionen extra i relevant omfattning. Det innebär att den kommun eller länsstyrelse som beslutat om eldningsförbud kan kontakta SR:s sändningsledning och begära att få ut informationen.

Information på olika språk

På Sveriges Radio finns en bred språkkompetens och det sänds program på andra språk än svenska. Det gör det möjligt att förmedla viktig information inte enbart på minoritetsspråken utan även andra vanliga språk om situationen är allvarig och bedöms som en i sammanhanget rimlig åtgärd.

23. Myndigheten för samhällsskydd och beredskap, (2018), *Riskkommunikation för ökad effekt vid hantering av samhällsstörningar*.

24. Ibid

25. Myndigheten för samhällsskydd och beredskap, *Guide för riskkommunikation*, <https://www.msb.se/sv/Forebyggande/Riskkommunikation/>. Hämtad 20 maj 2019.

6.4.3 Sociala medier

Ett antal kommuner har idag många följare på sociala medier och det är en naturlig kanal för att nå många. Samtidigt kan en organisation arbeta riktat mot en särskild målgrupp till exempel indelat efter ålder, intressen eller bostadsområde. I sociala medier kan du enkelt nå ut till många människor på ett lite mer personligt och öppet sätt. Styrkan med kanalen är möjlighet till interaktion. Du får snabbt kunskap om vilka frågor eller behov av ytterligare information som människor har genom dessa kanaler. Om din organisation väljer att vara aktiv i media och sociala medier, tänk på att det också måste finnas resurser för att ta hand om frågor som kommer in den vägen.²⁶

6.4.4 Webbplatsen

Beslutet om eldningsförbud publiceras alltid på den egna webbplatsen men naturligtvis är den också en viktig kanal för nyheter, notiser, vanliga frågor och svar som ger information om förbud och brandriskläget.

Var noga med att notiser, nyheter eller annan information om eldningsförbudet hänvisar till beslutet eller föreskriften så att läsaren har tillgången till källan.

6.4.5 Appar och digitala tjänster

En del kommuner har information till och tjänster för invånarna samlade i en app. Det ger möjligheter till att skicka information i ”pushnotiser”. Det kan även vara en möjlighet i olika karttjänster. På så sätt kan turister som rör sig ute i skog och mark nås av information om eldningsförbud.

6.4.6 Vidareinformatörer

I det förberedande arbetet kan ingå att ta kontakt med och skapa ett nätverk av vidareinformatörer. Det kan vara föreningsledare,

företagare inom turism, och arbetsgivare till gästarbetare. E-post- eller sms-listor är ett effektivt sätt att hålla dem underrättade om läget vilket är värdefullt då de är länken till en prioriterad målgrupp. Ytterligare en viktig funktion att hålla uppdaterad är personal som bemannar telefonväxel och/eller ett Kontaktcentrum. De behöver grundläggande information om läget och uppgifter om hur allmänheten håller sig uppdaterad och var de kan vända sig med frågor. Se till att dessa ingår i nätverken som får information om läget.

6.4.7 Affischer om eldningsförbud

I tider av att informera om förbudet att elda i skog och mark är det högst troligt att anslag behöver sättas upp. För de aktörer som själva erbjuder iordningsställda grillplatser blir det naturligt att informationen når ut på plats. Affischer kan förberedas och delas med de som ansvarar och erbjuder allmänheten att använda grillplatser i skogsområden.²⁷

6.5 Meddelande om föreskriftens upphävande

Lika viktigt som det är att meddela ett klart och tydligt budskap när eldningsförbudet är beslutat lika viktigt är det att tydligt meddela när ett eldningsförbud upphävts eller om eldningsförbudets omfattning ändrats. När ett eldningsförbud upphävts är det också mycket viktigt att omgående ombesörja att affischer, skyltning etcetera tas bort.

26. Myndigheten för samhällsskydd och beredskap, *Guide för riskkommunikation*, <https://www.msb.se/sv/Forebyggande/Riskkommunikation/>. Hämtad 20 maj 2019.

27. Detta kommer ingå i ett informationspaket med stöd att kommunicera eldningsförbud, som tas fram och publiceras på [MSB.se](https://www.msb.se) efter att vägledningen blivit klar.

Informationspaket eldningsförbud och förebyggande information

Ett informationspaket med stöd att kommunicera eldningsförbud, tas fram och publiceras på www.msb.se efter att vägledningen blivit klar.

På www.dinsakerhet.se och www.msb.se finns redan viss generell information om eldningsförbud. Den kan olika aktörer använda. Var dock uppmärksam på att den kan behöva kompletteras med regional eller lokal information.

Det finns även information om att förebygga brand i skog och mark vilken kan användas i den förebyggande riskkommunikationen. Den kan vara användbar i en situation som ännu inte har blivit kritisk men där aktören vill uppmana privatpersoner att vara försiktiga när de eldar i skog och mark.

Bilaga 1 – Historik

Tidigare reglering

Bestämmelsen i 10 kap. 1 § LSO har i princip samma lydelse som 20 § räddningstjänstlagen (1986:1102) och överfördes till LSO utan någon särskild kommentar.

Om man vill gå tillbaka och finna den materiella bakgrunden till eldningsförbuden finner man det i brandlagarna och tillhörande brandstadgor från 1962 respektive 1974.

I 1962-års brandstadga står:

Vill någon företaga kolning, tjärbränning eller hyggesbränning eller ock svedja eller bränna gräs, halm, ris eller ljung eller för annat ändamål uppgöra eld utomhus på plats, där elden lätt kan sprida sig och medföra brandfara, åligger honom att dessförinnan, genom grävning eller på annat sätt, vidtaga de särskilda åtgärder, som kunna anses erforderliga för att hindra eldens spridning. Sådan eld må ej övergivas, förrän den blivit fullständigt släckt.

Vidare framgår av brandstadgan att kommunen i sin brandordning bör föreskriva en skyldighet att anmäla sådan bränning till brandchefen. Den som underlåter anmälningsskyldighet kan straffas enligt 27 § brandstadgan. Den som ej vidtager föreskrivna säkerhetsåtgärder eller åsidosätter brandchefens förbud kan straffas enligt 10 § brandlagen eller för allmänfarlig vårdslöshet enligt strafflagen.

I brandstadgorna gavs kommunerna möjlighet att i sin brandordning föreskriva att eldning utomhus skulle anmälas till brandchefen i kommunen. I Statens brandnämnds meddelande om brandordningar från 1975 anvisas att den som planerar att genomföra bränningar av hygge, halm eller annan större bränning ska anmäla detta till brandchefen. Brandchefen ska förbjuda detta för det fall bränningen befaras medföra stor brandfara. Syftet var att brandchefen skulle kunna förbjuda olämplig eldning. Efterhand som möjligheterna att prognostisera brandrisken gradvis förbättrats har också förutsättningarna att utfärda ett mer generellt eldningsförbud ökat vilket också är ett faktum i dagens regelverk.

Hyggesbränning

I meddelande från 1964 har Statens brandinspektion meddelat anvisningar om hur en hyggesbränning utförs. Meddelandet innehöll anvisningar om bland annat anmälan till brandchef, kompetens hos personal, omfattning och begränsningslinjer, tillgång till utrustning för släckning, genomförandet och eftersläckning och bevakning. Därutöver innehöll det anvisningar om att anmälan även bör göras till länsstyrelsen i syfte att kunna använda skogsbrandbevakningen med flyg på ett effektivt sätt.

Bränning på tomt

Av meddelande från statens brandinspektion från 1967 ”om bränning på tomt” framgår att planerad, ”mera omfattande bränning” alltid ska anmälas till brandchef. Vid svår torka

och stark blåst ska även mindre bränningar anmälas till brandchefen. Som bränning av mindre omfattning avses sedvanlig ris- och gräsbränning samt bränning av trädgårdsavfall och dylikt på en ordinär villatomt. För bränning av gräs, halm, ris, ljung eller annat, som ej bedöms omfattande, men erfarenhetsmässigt medför bränder kan det under vissa speciella väder och klimatförhållanden vara rimligt att ha strängare bestämmelser. Det betonades dock att anmälningarna inte ledde till stor administrativ börda för brandchefen. I 1945 års brandlagstiftning fanns ett regel­mässigt förbud mot bränning av ris och liknande ”i skog eller så nära skog att eld lätt kan spridas dit”.

Anvisningarna till brandchef om säkerhets­åtgärder vid bränning innehöll saker som väderlek vid igångsättning, bevakning och avslut, närhet till luftledning, tillgång till släckutrustning.

Halmbränning

I statens brandinspektions meddelande från 1973 om halmbränning fanns anvisningar om bland annat anmälan till brandchef, avstånd och begränsningslinjer, vindförhållanden, genomförandet, tillgång till släckutrustning, rökspridning och miljöpåverkan, bevakning och eftersläckning.

Brandskyddsåtgärder vid mekaniserad skogsavverkning

I statens brandinspektions meddelande från 1974 anförs att det finns risk att det uppstår bränder till följd av gnistbildning när det genomförs arbeten med fordon och maskiner i skog eller i omedelbar närhet av skog. Även sådant som hantering av brandfarliga varor, svetsning eller slipning vid reparation av maskiner är andra saker som riskerar att starta en brand. Vidare innebär mer omfattande skogsavverkning att det samlas stora mängder avfall över stora ytor vilket ökar risken för snabb brandspridning.

Mot bakgrund av dessa risker såg man behov av att inventera platser där aktivt skogsbruk av större omfattning pågår. Bland annat för att kunna markera dessa platser på karta och beakta tillgången till vatten och vägförbindelser.

I meddelandet finns anvisningar om upplägg av timmer, hantering av avfall, maskinskötsel, reparationer, brandsläckningsutrustning, larmning, bevakning mm. Just reparationer och framförallt svetsning och skärning beskrivs särskilt i dessa anvisningar.

Bilaga 2 – Exempel villkor för naturvårdsbränning

Nedanstående är ett exempel på villkor som ställts i samband med naturvårdsbränning som länsstyrelsen Västernorrland ställer.

Villkor för undantag från eldningsförbud för naturvårdsbränning

Naturvårdsbränningar är undantagna från eldningsförbudet om nedanstående villkor är uppfyllda.

- Naturvårdsbränningen ska föras till räddningstjänsten i aktuell kommun minst en (1) vecka innan planerad bränning.
- Till föransökan ska bifogas en bränningsplan för området där det framgår hur bränningen ska genomföras, inklusive en redovisning av förberedelser, resurser i form av utrustning och personal, samt hur en eventuell smitning är tänkt att hanteras.
- Den som utför naturvårdsbränningen ska inneha den kompetens, erfarenhet och resurser som krävs för uppdraget.
- Bränningen ska genomföras enligt bränningsplanen.
- Den som utför naturvårdsbränningen ska tillse att allmänheten och andra berörda informeras på lämpligt sätt.
- Kommunikation med räddningstjänsten ska ske innan tändning.
- Efterbevakning ska ske i minst tre (3) dygn efter senast synliga rök. Räddningstjänsten ska meddelas när efterbevakningen avslutas.
- En förutsättning för beviljande av naturvårdsbränning är att väderförhållandena ska ligga inom de absoluta gränsvärden som framgår av tabellen nedan.
- Värdena ska mätas upp i fält på den aktuella platsen. Innan tändning ska bedömning göras av sannolikheten att väderförhållandena kommer att ligga inom gränsvärdena under hela bränningen.
- Mätningar ska ske kontinuerligt under bränningen. Det finns fler faktorer och gränsvärden som kan användas som riktvärden, och det är nödvändigt att den som ska genomföra bränningen har kunskap om betydelsen av dessa.

Faktor	Gränsvärde
rH (relativ luftfuktighet)	rH ska alltid vara högre än lufttemperaturen
Vindhastighet	1-6 m/s i medelvind. Inte över 8 m/s i byarna

Myndigheten för
samhällsskydd
och beredskap